

Gäller för: Fastighet stöd och service

Giltig från: 2024-10-24

Innehållsansvar: Johanna Buck, (johbu3), Miljösamordnare

Giltig till: 2029-09-30

Granskad av: Kristina Käck, (krika35), Enhetschef

Godkänd av: Måns Ottertun, (manot1), Kanslichef

Rutin för identifiering och värdering av miljöaspekter

Bakgrund

Denna rutin för hur miljöutredning ska utföras är en del av miljöledningssystemet i förvaltningen, och är utformad i enlighet med ISO-standarden 14001 för miljöledningssystem.

En miljöutredning är en systematisk process för att identifiera, utvärdera och bedöma de miljömässiga aspekterna och effekterna av en organisations verksamhet, produkter eller tjänster. Inom miljöledningssystemets omfattning ska organisationen fastställa miljöaspekterna för sådana aktiviteter, produkter och tjänster som den kan styra och sådana som den kan påverka. Miljöaspekternas miljöpåverkan under beaktande av ett livscykelperspektiv ska redogöras för. Organisationen ska utifrån identifierade aspekter och utefter beslutade kriterier fastställa vilka som har eller kan ha en betydande miljöpåverkan, det vill säga betydande miljöaspekter.

Syfte

Syftet med rutinen är att styra hur miljöutredningen som en del av miljöledningssystemet ska utföras på förvaltningen. Rutinen styr roller och metod för årlig uppdatering av miljöutredningen. Den styr även hur miljöaspekter ska identifieras, bedömas och styras samt definitionen av betydande miljöaspekter.

Ansvar

Enhetschef Energi och miljö ansvarar för att förvaltningens miljöpåverkan är korrekt identifierad och värderad genom en årlig miljöutredning på förvaltningsövergripande nivå utifrån underlag från regionområden och i enlighet med denna rutin.

Regionområdeschefer ansvarar för miljöutredningen på regionområdesnivå, och att den genomförs i enlighet med denna rutin årligen och när större ändringar sker i verksamheten, vilka ger en ny eller förändrad miljöpåverkan.

Miljöszakkniga i förvaltningen bistår Enhetschef Energi och miljö och regionområdeschef med sin specialist- och verksamhetskompetens i arbetet med miljöutredningen.

Omfattning

Rutinen gäller inom beslutad omfattning för miljöledningssystemet inom Fastighet, stöd och service.

Definitioner

Miljöutredning – En miljöutredning är en systematisk process för att identifiera, utvärdera och bedöma de miljömässiga aspekterna och effekterna av en organisations verksamhet, produkter eller tjänster. Denna rutin beskriver hur miljöutredningen ska utföras på förvaltningen.

Miljöaspekt - Miljöaspekter anges i form av aktiviteter, dvs händelser inom verksamheten som ger någon form av miljöpåverkan. Exempel på aspekter är transporter, inköp, energi-, vatten-, och kemikalieanvändning samt generering av avloppsvatten. Miljöaspekter kan uppstå både under normala driftförhållanden, onormala förhållanden och rimligt förutsägbara nödlägen.

Miljöpåverkan - Positiv eller negativ förändring i miljön som helt eller delvis orsakas av en organisations miljöaspekter.

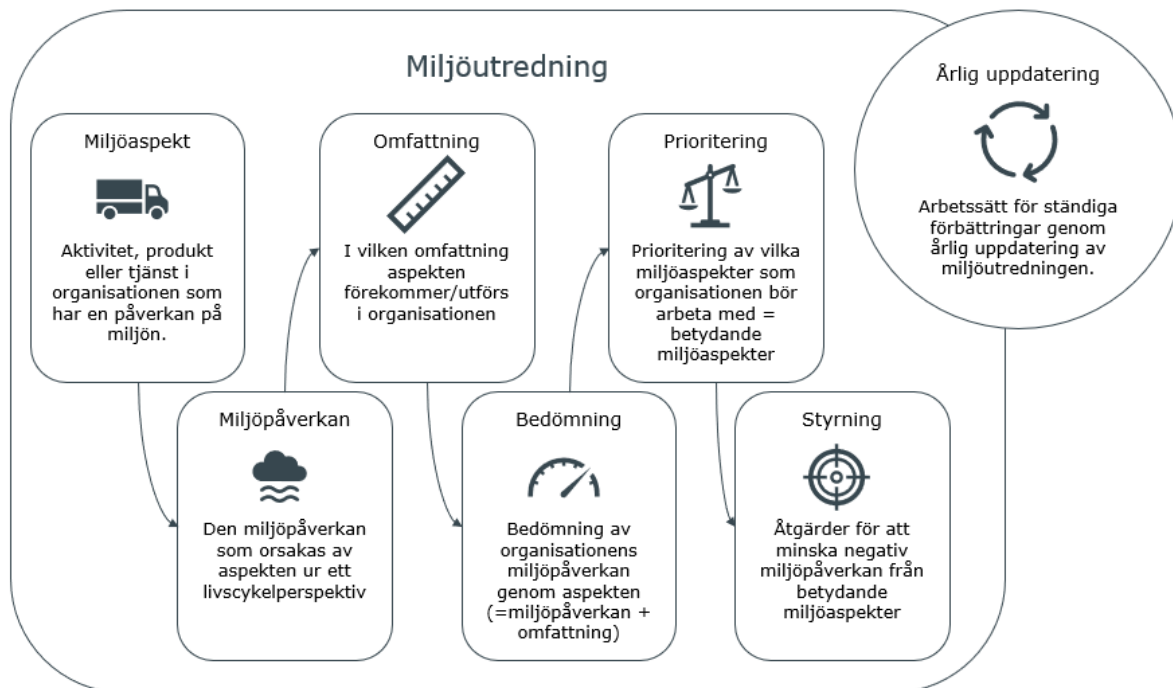
Miljöaspektförteckning - Miljöaspektförteckningen är en sammanställning av de aktiviteter som sker i verksamheten som ger upphov till påverkan på miljön. I organisationens miljöaspektförteckning ingår även beskrivning, bedömning och styrning av miljöaspekterna och är därmed resultatet av miljöutredningen.

Betydande miljöaspekt - De miljöaspekter i organisationen som bedöms ha störst påverkan genom allvarighet i miljöpåverkan tillsammans med omfattning som den utförs eller förekommer i organisationen.

Rutin

Organisationens rutin för miljöutredning nedan beskriver i första avsnittet metoden för uppdatering av miljöutredning. I efterföljande avsnitt beskrivs respektive del i miljöutredningen i form av identifiering av miljöaspekter, beskrivning och bedömning, samt prioritering av betydande

miljöaspekter. Dessa delar i rutinen följer strukturen i mallen för miljöaspektförteckning.

Figur 1 Schematisk bild över delarna i miljöutredning samt metod för uppdatering

Metod för uppdatering av miljöutredning

Förvaltningens miljöutredning ska uppdateras årligen eller när större ändringar sker i verksamheten, vilka ger en ny eller förändrad miljöpåverkan.

Regionområdesnivå

Vissa delar av miljöutredningen uppdateras i respektive regionområde av miljöasakkunniga och personer med verksamhetskompetens.

På regionområdesnivå kompletteras miljöaspektförteckningen med fler aspekter i det fall någon ny uppstått i verksamheten. I övrigt ska regionområdet se över samtlig information kopplat till respektive miljöaspekt, förutom miljöpåverkan då det görs på förvaltningsnivå. På grund av till exempel ändrad omfattning hos en miljöaspekt kan uppdatering av miljöutredningen resultera i nya betydande miljöaspekter. Även styrningen ska ses över på regionområdesnivå.

Resultatet av miljöutredningar på regionområdesnivå med dess betydande miljöaspekter ska styra miljöarbetet inom respektive regionområde.

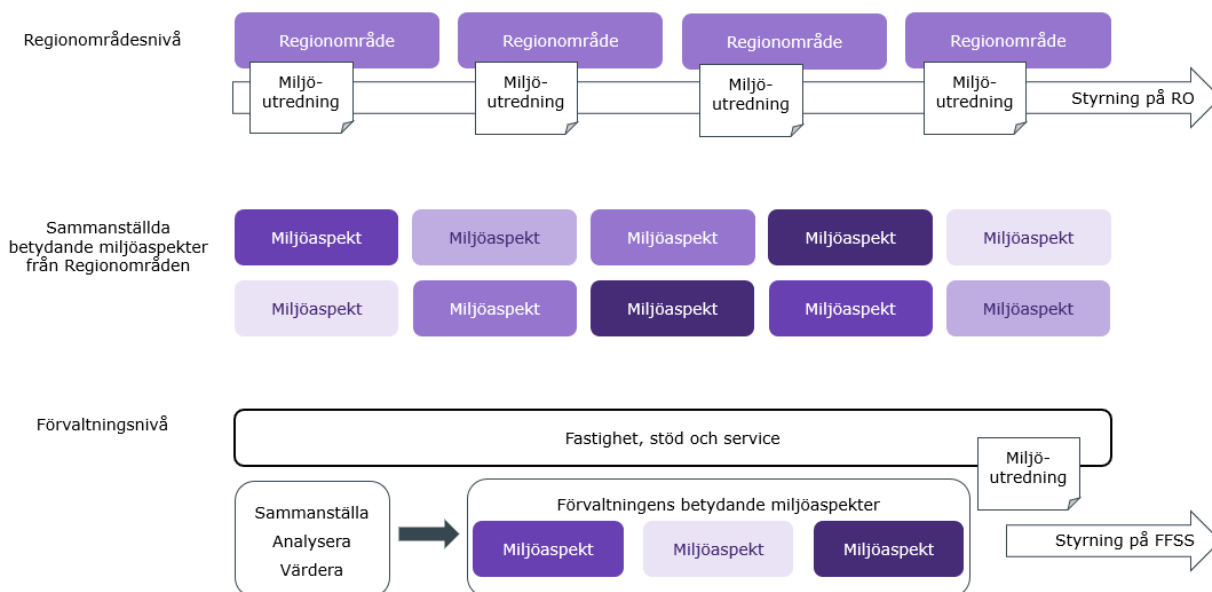
Förvaltningsnivå

Enhetschef Energi och miljö och miljöszakunniga centralt på förvaltningen ansvarar för miljöutredningen på förvaltningsnivå.

Information om miljöpåverkan för respektive aspekt i miljöutredningen ska fyllas i på förvaltningsnivå. Detta för att en miljöaspekt som förekommer inom flera verksamhetsområden ändå ska få samma beskrivning och bedömning i allvarlighet.

Alla betydande miljöaspekter för respektive regionområde går vidare för bedömning och prioritering övergripande för förvaltningen. Det innebär att en miljöaspekt som är betydande inom ett regionområde inte alltid klassas som betydande på ett förvaltningsövergripande plan. Vissa regionområdes miljöaspekter kan också slå igenom mer på förvaltningsnivå för att verksamheterna i det området helt enkelt har en större påverkan på miljön än andra.

Resultatet av miljöutredningen på förvaltningsövergripande nivå med dess betydande miljöaspekter ska styra det förvaltningsövergripande miljöarbetet.

Figur 2 Schematisk bild över miljöutredning på regionområde respektive förvaltning

Följande avsnitt beskriver respektive del i miljöutredningen och följer upplägget i mallen för miljöaspekterförteckning.

Identifiering av miljöaspekter

En miljöaspekt är en aktivitet, produkt eller tjänst som påverkar eller kan påverka miljön, alltså det som utförs av förvaltningen som har en miljöpåverkan.

Förteckningen av miljöaspekter ska utgå från pågående och planerad verksamhet under såväl normala driftsförhållanden som vid onormal drift, olyckor och rimligt förutsägbara nödlägen. En miljöaspekt kan alltså även vara en risk som ger upphov till en miljöpåverkan om risken inträffar. Exempelvis brand och kemikalieläckage. I förvaltningen ska de miljöaspekter som utgår från normal drift skiljas från riskerna då de värderas och hanteras olika. Läs mer om de senare under rubriken Onormala förhållanden och rimligt förutsägbara nödlägen. Övriga kommande kapitel gäller miljöaspekter under normal drift.

Avgränsningen för vad som redovisas i miljöaspektförteckningen är att organisationen på något sätt måste kunna styra och påverka aspekterna. Endast aspekter som organisationen kan styra tas alltså med i förteckningen.

Bedömning av miljöaspekter

Miljöpåverkan och livscykelperspektiv

Miljöpåverkan ska bedömas utifrån livscykelperspektiv genom att ange under vilket skede miljöaspekten har störst påverkan, vilken typ av miljöpåverkan det är, samt om det är en direkt eller indirekt miljöpåverkan.

Skede i livscykelperspektiv anges i form av produktion, användning eller avfall. Produktion definieras som den fas där produkter eller tjänster skapas från råmaterial eller ingående komponenter. Användningsfasen definieras som den period då produkten används av konsumenterna eller slutanvändarna efter att den har tillverkats och distribuerats. Avfallsfasen definieras som den sista fasen där exempelvis en produkt når slutet av sin användbarhet. Typ av miljöpåverkan ska beskriva de effekter som uppstår i miljön på grund av miljöaspekten. Det kan handla om att miljöaspekten leder till påverkan på klimatet, att den ger upphov till försurning eller övergödning, att ett material eller en råvara förbrukas, eller att den biologiska mångfalden påverkas.

Direkt eller indirekt påverkan

En Indirekt miljöpåverkan förväntas verksamheten ha inflytande men inte kontroll över. När miljöpåverkan sker före eller efter egen verksamhet i värdekedjan (till exempel hos en leverantör eller hos en kund) ska det anges som en indirekt miljöpåverkan.

Direkt miljöpåverkan förväntas verksamheten ha både inflytande och kontroll över. Direkt påverkan ska anges när påverkan till exempel är på klimatet och luftkvaliteten genom de transporter som sker inom den egna

verksamheten. Det är en direkt påverkan även om utsläppet sker hos en extern leverantör, när de kör transporter på vårt uppdrag.

Beskrivning av miljöaspekt

Miljöaspekten ska beskrivas genom omfattning, vad som är orsaken till att aspekten behöver nyttjas eller utföras och eventuella etablerade indikatorer för uppföljning. För varje aspekt ska även refereras till eventuella bindande krav genom VGR:s miljömål 2030, lagkrav, myndighetskrav och särskilda avtalsvillkor.

Omfattning

Omfattningen ska beskrivas genom till exempel hur ofta en aktivitet sker, mängd eller antal produkter. Där det finns nyckeltal ska de nyttjas för att kunna jämföra omfattningen av olika miljöaspekter, samt utveckling över tid.

Orsak/källa

Beskriver varför vi behöver nyttja eller utföra aspekten och vad det är för delar inom verksamheten som ger upphov till aspekten. Orsaken till aspekten kemikalieförbrukning kan till exempel vara att kemikalier används till underhåll av maskiner eller till olika delar i en tjänsteprocess exempelvis tvätt av kläder.

Indikator

Indikator är en mätbar parameter eller variabel som används för att kvantifiera eller övervaka miljöaspekten. Indikatorer anges för de miljöaspekter där etablerade indikatorer för uppföljning finns på aktuellt regionområde, förvaltningen eller i VGR. Exempel på indikatorer är energiförbrukning i VGR:s fastigheter i kWh/m² bruksarea.

Positiva och negativa miljöaspekter

All verksamhet ger upphov till någon form av negativ miljöpåverkan, men det kan det även uppstå positiv påverkan från varor och tjänster sett ur ett livscykelperspektiv. Ett exempel kan vara att verksamheten bidrar till olika former av effektiviseringar hos andra verksamheter genom att erbjuda tjänster som ur ett livscykelperspektiv sparar på energi, transporter, material eller annat. Att utföra åtgärder som endast sänker verksamhetens negativa miljöpåverkan till exempel genom att använda mer återvinningsbart material i förpackningar, är dock inte detsamma som att skapa en positiv miljöpåverkan.

Värdering och prioritering av miljöaspekt och definition av betydande miljöaspekt

Miljöpåverkan och omfattning bedöms båda med en siffra mellan 1 och 4 (liten till stor). Dessa två siffror summeras och blir en totalpoäng för respektive miljöaspekt. En aspekt med totalpoäng på ≥ 6 bedöms som en betydande miljöaspekt. Alla verksamheter har någon betydande miljöaspekt då bedömningen görs relativt den egna verksamheten, inte i jämförelse med andra.

Miljöpåverkan ska bedömas utifrån ett helhetsperspektiv. Hänsyn tas till den information som fyllts i under avsnittet miljöpåverkan, samt till huruvida miljöaspekten innebär någon av följande aspekter:

- Nyttjande av icke förnybara resurser
- Linjära materialflöden
- Stark koppling till globala och nationella miljömål samt till VGRs miljömål och strategier
- Hög förekomst av skadliga eller giftiga ämnen
- Möjligheten att påverka aspekten (bedöms bland annat med hjälp av pågående och planerade aktiviteter)

Styrning av betydande miljöaspekter

För de aspekter som klassas som betydande ska även styrning fyllas i. Detta innefattar hur aspekten styrs eller kontrolleras genom exempelvis rutiner, regelbundna kontroller eller mätningar. Även risker, möjligheter och åtgärder för aspekten ska dokumenteras. Styrningen ska beskriva vad som görs i verksamheten för att minska de negativa eller förstärka de positiva miljöeffekterna av en aspekt. Informationen som anges för styrning kan aldrig minska betydelsen av en miljöaspekt (från betydande till icke betydande), men det kan öka betydelsen (från icke betydande till betydande). Ökar till exempel miljöpåverkan från en aspekt markant (trenden ökar) kan det ge incitament att klassa en miljöaspekt som betydande för att kunna hejda trenden.

Risker för miljöaspekten innebär de risker som finns idag och som går att förutsäga framöver om påverkan eller omfattning inte begränsas. Även möjligheter som finns och hur de möjligheterna kan maximeras ska anges. Exempelvis kan en risk vara att det finns begränsad tillgång till fordon och drivmedel. En möjlighet är att teknikutveckling samt öka miljökravställning vid upphandling.

Åtgärder anges både för innevarande år i det fall det gjorts några, och i så fall resultatet av dem, samt planerade åtgärder eller handlingsplaner för att hantera miljöaspekten framåt.

Trend ska anges i form av om omfattningen minskar, är stabil eller ökar för aspekten jämfört med föregående revidering av miljöaspektlistan.

Rådighet innebär rådighet över styrningen av miljöaspekten, och anges från ingen eller liten till stor rådighet. Detta kan vara en viktig parameter i val av insats för att minska omfattning eller påverkan av miljöaspekten. En stor rådighet över styrningen ger i många fall större påverkan i relation till insatsen än om rådigheten är liten.

Onormala förhållanden och rimligt förutsägbara nödlägen

De miljöaspekter som utgår från risk för händelse och förutsägbara nödlägen värderas utefter andra kriterier än miljöaspekterna från ordinarie verksamhet på grund av att de skiljer sig betydligt åt i karaktär.

För onormala förhållanden och rimligt förutsägbara nödlägen ska anges kortfattad benämning, orsak och konsekvens. Miljöaspekterna ska sedan riskbedömas (1-5) utefter uppskattad konsekvens för person respektive miljö, samt sannolikhet för att händelsen skulle kunna uppstå. Utifrån dessa bedömningar fås två riskvärden; Risk för person och Risk för miljö. Riskvärdena räknas ut genom att multiplicera sannolikhet med konsekvens för respektive risk.

Miljöaspekter där något av riskvärdena är mer eller lika med 12 ska prioriteras och arbetas med. Ange nuvarande åtgärder och framtida åtgärdsförslag för dessa risker.

Relaterad dokumentation

- Mall miljöaspektlista
- Riktlinje miljöledningssystemets omfattning
- ISO-standarden Kap 6.1.2 Miljöaspekter och tillhörande vägledning i ISO-standarden Bilaga A, kap A.6.1.2 Miljöaspekter

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Fastighet stöd och service

Innehållsansvar: Johanna Buck, (johbu3), Miljösamordnare

Granskad av: Kristina Käck, (krika35), Enhetschef

Godkänd av: Måns Ottertun, (manot1), Kanslichef

Dokument-ID: SFSS12798-137604597-22

Version: 1.0

Giltig från: 2024-10-24

Giltig till: 2029-09-30